

Tamara Štricki, etnomuzikologinja
Glazbena škola Subotica, Srbija

Prikaz radova Albe Vidakovića posvećenih Đuri Arnoldu (1781. – 1848.)

Među ostvarenja s područja muzikologije Ljubomir Galetić u svojem radu *Muzikološki rad A. Vidakovića*¹ ubraja kao jedan od prvih radova Albe Vidakovića upravo rad pod nazivom *Đuro Arnold (1781–1848)*. Prilog povijesti hrvatske glazbe².

Albe Vidaković je početke svojega muzikološkog sakupljačkog rada zasnovao na prikazu rada Đure Arnolda i time dao prilog povijesti hrvatske glazbe u dva dijela: *Sveta Cecilija*, XXXI, Zagreb, 1937., sv. 3, str. 77 – 79 i sv. 4, str. 108 – 112.

Kao dopunu biografiji glazbenika Đure Arnolda autor tijekom studija u Rimu objavljuje 1940. godine rad pod nazivom *Iz hrvatske glazbene prošlosti. Nekoliko nepoznatih dokumenata o glazbeniku Đuri Arnoldu (Sveta Cecilija, XXXIV, Zagreb, 1940., sv. 3, str. 55 – 57.)*.

I. dio: Albe Vidaković – Zagreb: Đuro Arnold. Prilog povijesti hrvatske glazbe (*Sveta Cecilija, XXXI, Zagreb, 1937., sv. 3, str. 77 – 79*)

Đuro Arnold rođen je 5. lipnja 1781. godine u Taksonyu, Mađarska, a o njegovoj mladosti se veoma malo zna. Smatra se da je završio škole u Pečuhu, a glazbeno obrazovanje je

stekao djelomično u otčinskoj kući, a djelomično u Kaloči. Ondje je učio od orguljaša i dirigenta kaločke katedrale Pavla Pohma. On ga je preporučio subotičkomu senatu, koji je 1800. godine imenovao Đuru Arnolda, tada devetnaestogodišnjaka, za zborovođu župne crkve sv. Terezije.

Po patronatskom pravu, grad je imao obvezu i dužnost imenovati i održavati jednog orguljaša. Zadatci orguljaša bili su da nađe sebi pomoćnike, koji bi mu zbog velike preopterećenosti pomagali u poslu.

Po dolasku Đure Arnolda u Suboticu prvo zaduženje mu je bilo da pribavi stalne glazbenike za svoj zbor. Od 1803. je već imao petoricu, koji su od grada dobivali 30 forinti godišnje i bili oslobođeni od svih gradskih nameta. Da bi osigurao što veći broj svirača, on je od 1805. pa do 1814. godine samostalno, bez naknade, poučavao dvanaest mladića, a čak i javno

nastupio s njima 1809. godine. Na temelju tih uspjeha, gradska uprava je postavila uvjet i da će ubuduće svaki zborovođa (*regens chori*) morati poučavati mlade, da bi osigurao opstanak stalnog orkestra, koji bi u određenim prigodama mogao uz orgulje pratiti pjevanje crkvenog zbora.

II. dio: Albe Vidaković – Zagreb: Đuro Arnold. Prilog povijesti hrvatske glazbe (Svršetak)

(*Sveta Cecilija, XXXI, Zagreb, 1937., sv. 4, str. 108 – 112*)

U razdoblje Arnoldova života od 1809. godine ubrajaju se njegove prve skladbe. To su bile crkvene kompozicije, uglavnom ofertoriji, koji su izvođeni prigodom crkvenih svetkovina.

U popisu D'Isoza Kalmana je zabilježeno da je Arnold za blagdan sv. Stjepana skladao dva ofertorija³ na teme iz svjetskih opera; jedan na temu opere Lowenritter, drugi na temu

¹ Sv. Cecilija, XXXIX, srpanj 1969., br. 3, str. 70 – 74.

² Sv. Cecilija, XXXI, 1937., sv. 3, 77 – 79; sv. 4, 108 – 112.

³ Ofertorij (nl. *offertorium*) – u Katoličkoj Crkvi: dizanje i pokazivanje na misi posvećene hostije, koja se nalazi u monstranci i pjesma koja se pjeva uz taj obred; molitve prije i poslije toga obreda; glazbeno djelo za orgulje koje se izvodi između stavaka *Credo* i *Sanctus*.

Don Juana i Schweitzerfamiliea (Weigl). Takav način stvaranja, prema tvrdnjama Albe Vidakovića, bio je običaj skladatelja koji su djelovali početkom 19. st. Po svemu se čini da je u tom vremenu Arnold bio pod utjecajem svjetovne glazbe, jer se u kasnijem razdoblju njegova rada ne primjećuju takve pojave.

Nekoliko godina kasnije skladao je *Liberu* (1809.) i *Tantum Ergo* (1810.), u kojima nema ni traga sličnosti s opernim arijama. To je, kako smatra Vidaković, znak da su godine sazrijevanja i studiranja utjecale na njegov umjetnički razvoj i donekle istančale njegov ukus.

Đuro Arnold bio je, kako kantske vizitacije iz 1813. godine svjedoče, prilično obrazovan i dobar čovjek. Poznao je osim hrvatskoga jezika latinski, mađarski i njemački jezik. Mnogo je čitao i pratio sve događaje u svijetu. Tako je, npr., 1814. godine, čuvši da je papa Pio VII. oslobođen iz francuskog zarobljeništva, u silnom oduševljenju napisao *Veliki ofertorij*, prema riječima iz *Evandjelja po Mateju* i *Djela apostolskih*. Tu skladbu je posvetio i poslao papi Piju VII., koji mu se na nju i zahvalio breveom 15. lipnja 1816. godine. Arnold je taj breve primio po austrijskome apostolskom nunciju, uz propratno pismo.

Takva pažnja s najvišeg mjesta Crkve duboko je dirnula skromna i nepoznata glazbenika kao što je bio Arnold. Po naravi ambiciozan idealist, koji je od najranije mladosti sav svoj rad posvetio glazbi, vidjevši takvo rijetko priznanje, još je s većom voljom i željom prionuo na rad.

Albe Vidaković smatra u svojem tekstu da je Arnold postigao velik uspjeh tijekom svojeg života, a posebno time što je sastavio i objavio u roku od četiri godine svoje glavno, a ujedno i svoje životno djelo: *Pismenik iliti skupljenje pisama različiti*. *Pismenik* je predstavljao za Vidakovića »prvu hrvatsku crkvenu pesmaricu napisanu u prvom redu za Hrvate koji žive u Bačkoj, a onda i za sve ostale Hrvate u užoj Hrvatskoj«.

Vidaković je pokušavao doći do naklade u kojoj je objavljen *Pismenik*, a tijekom istraživanja uspio je pronaći samo dva primjerka; jedan u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a drugi u knjižnici Franjevačkog samostana u Subotici. Prigodom razgovora s današnjim kantonom crkve sv. Terezije Avilske Miroslavom Stantićem saznala

Đuro Arnold

sam da u knjižnici Franjevačkog samostana u Subotici *Pismenik* više ne postoji, ali da je jedan primjerak uspio pronaći u biskupiji.

Puni naslov pismenika:

Pismenik iliti skupljenje pisama različiti za nediljne, svečane

i ostale dneve priko godine, podobni za većju slavu Božju i kriposti duševne naroda iliričkoga učinjeno po Đuri Arnoldu. (1819. godine u Osiku).

Knjiga je prema Vidakovićevu opisu lijepo tiskana, na čvrstom papiru, pisana je ikavskim narječjem, a govorom onakvim kakav je bio govor u Bačkoj i obližnjim dijelovima Slavonije. Ortografija je ista kao i u drugim hrvatskim knjigama početkom 19. st. Na početku djela nalazi se poduži *Pridgovor*, u kojem autor ističe svrhu koja mu je bila pred očima pri sastavljanju pjesmarice.

Pjesmarica je podijeljena u tri dijela:

1. dio – Sadrži pjesme koje se pjevaju za vrijeme sv. mise, prije propovijedi, euharistijske molitve; zatim pjesme Majci Božjoj, apostolima, mučenicima, ispovjednicima, djevicama, bogoslužnim krjepostima; za kišu, vedrinu, protiv rata, potresa, kuge; za ispovijed, pokoru; *Litanije lauretanske*, razne antifone, *Litanije sv. Ivana Nepomuka*, *Litanije Presvetog Sakramenta*, *Litanije Imena Isusova*, *Litanije sv. Terezije*, *Litanije muke Isusove*, *Litanije za mrtve duše*, *Litanije Svih svetih* te rekvijeme.

2. dio – Sadrži korizmene misne pjesme, pjesme o mucu Isusovoj, *Muku Isusovu* za Cvjetnu nedjelju, pjesme za Veliki petak, *Muku Isusovu* za Veliki petak, lamentacije Velike srijede, Četvrtka i Petka, *Gospin plač*, uskrsne pjesme, spasovske, duhovske, tijelovske, kruničarske, anđelima čuvarima i adventske.

3. dio – Sastoji se od pjesama što se pjevaju u čast različitim

svetcima. Podijeljene su na pojedine mjesece u godini i svaki mjesec ima ih nekoliko (3 – 12). Uočava se da su pjesme spjevane u čast najpoznatijih svetaca, čija se imena najradije dodjeljuju na krštenju. Sadržaj je dakle sličan i djelomično istovjetan s mnogim pjesmaricama kojih je hrvatski narod u onom dobu imao priličan broj.

Posebno su, prema Vidakovićevim navodima, bili rašireni oni molitvenici koji su sadržavali baš one pjesme što ih je Arnold prvi put objelodanio u *Pismeniku*. Teško bi bilo saznati kojim se je sve pjesmaricama Arnold služio sastavljajući *Pismenik*. Za bunjevačke se pjesme zna da ih je sam, kao orguljaš i *regens chori* bilježio, neke harmonizirao, a onda sve to uvrstio u pjesmaricu, ali drugima je teško utvrditi izvor. Jedino se sa sigurnošću može reći da je Arnold imao u rukama jedno od tri izdanja *Cithare octochorde*, pošto su neke pjesme, koje se nalaze samo ondje, doslovno pretiskane.

Vidaković piše o tome da su pjesme iz Arnoldova *Pismenika* Bunjevci rado pjevali i da su svi molitvenici koji su kasnije sastavljani sadržavali uglavnom pjesme iz njegove pjesmarice. Također navodi da je osim u Bačkoj tako bilo i u Slavoniji i Srijemu. O tome da je njegov *Pismenik* bio poznat govori i činjenica da je i otac Marijan Jajić bio prinuđen da u svoj *Vinac bogoljubnih pisama* pretiska od riječi do riječi velik dio *Pismenika* te tako zadovolji potrebe koje su nastale u Slavoniji i Srijemu, zbog velike raširenosti Arnoldove pjesmarice.

»Arnold Pismenik ne izdaje samo za Bunjevce Hrvate, koji žive u Bačkoj, nego i za sav narod Ilirički. I u tom leži sva vrednost njegova pismenika.«

»Jajić nigde ne spominje odakle je uzeo pesme za svoj *Vinac*, ali kada se uporede ove dve pjesmarice odmah se već na prvi pogled vidi kako je on preštampano ne samo iste pesme nego i istim redosledom kako se one nalaze u pismeniku. Ovo ne ističem radi toga, da bi se s tim na neki način umanjila vrednost Jajićeva *Vinca*, nego samo zato da se vidi kako je Arnold imao pravo kada je u predgovoru na nekoliko mjesta istakao, da on *Pismenik* ne izdaje samo za Bunjevce Hrvate, koji žive u Bačkoj, nego i za sav narod Ilirički. I u tom leži sva vrednost Arnoldova pismenika.«

Nikakvi važniji detalji iz njegova života nisu poznati između 1819. i 1823. godine. Pretpostavlja se da je u to vrijeme napisao nekoliko manjih djela i skladao nekoliko djela za mješoviti zbor. No to je sve vrlo nepouzdan, budući da nam ti njegovi rukopisi nisu sačuvani.

Međutim, 1823. godine nastaje promjena na papinskom prijestolju nakon smrti pape Pija VII. u Rimu, gdje je svečano okrunjen njegov nasljednik Leon XII. Tom prigodom Arnold drugi put posvećuje i šalje vrhovnom glavaru Katoličke Crkve svoje veće djelo. Tri godine kasnije Arnoldu je bio uz velike svečanosti i počasti predat novi papinski breve. Breveu je bilo priloženo i jedno posebno

odlikovanje, zlatni orden za usluge. I tom breveu Arnold se je toliko razveselio da je odmah, pošto ga je primio, napisao molbu caru u kojoj traži da mu se dopusti javno nošenje odličja.

Oko 1826. godine Arnold je skladao i ujedno posvetio župnoj crkvi u proštenu Hajos svoj *Ofertorium e-mol de Beata Maria – Ofertorij u e-molu o Blaženoj Djevici Mariji* i posvetio se novomu poslu. Naumio je, kako tvrdi Vidaković, napisati i sastaviti prvi glazbeni leksikon na svijetu. Po rukopisu koji je ostao iza njega može se lako vidjeti da je on stvarno bio uvjeren da prvi na svijetu sastavlja leksikon takve vrste. U cijeloj građi koju je sakupio i iz načina na koji je to radio, opaža se da Arnold nije znao da je još 1732. godine izašao poznati Walterov *Glazbeni leksikon (Musikalisches Leksikon)*, jer se najvjerojatnije ne bi ni prihvatio takva mučnog i teškog posla. No ipak je, prema Vidakovićevim riječima, vrijedno zabilježiti i taj skromni pokušaj u našoj glazbenoj literaturi.

Pojedini mađarski glazbeni biografi tvrde da je Arnold bio taj koji je u to doba napisao glazbenu pratnju kazališnim komadima *Kemeny Simon i Kralj Matija*, koji su u to vrijeme putujuće glumačke družine rado prikazivale u manjim gradovima tadašnje južne Ugarske. No budući da to isto drugi biografi pripisuju Josipu Hajnišu (Heinischu), Ružički i nekim drugim kompozitorima, može se s pravom sumnjati da je zaista Arnold njihov autor.

Arnold je imao tu sreću da su se za vrijeme njegova života pro-

mijenila četiri crkvena poglavara na papinskom prijestolju i kada bi god koji od njih bio svečano okrunjen, Arnold bi mu posvetio kompoziciju. Tako je i 1831. godine novi papa Grgur XVI. primio od Arnolda glazbeni poklon te je po svojem tajniku, kardinalu Gaspariniju, poslao Arnoldu breve. Vidaković tvrdi da se ne zna točno kakvu je skladbu Arnold poslao papi. Julije Kaldy piše na jednom mjestu da je Arnold i »jednu osobito vrednu misu posvetio papi, koji mu je za to poslao ne samo odlikovanje, nego ga je obdario i svojim breveom po kojemu se tada regensu chori dopušta, da svoju službu u crkvi vrši pokrivena glave«.

Kod popisa kompozicija Đure Arnolda teško je utvrditi točan redoslijed po kojem su one nastajale. Na nekim autografima je naznačena godina postanka, a na nekima nije, dok su njihovi prijepisi gotovo redovno ostali bez te važne bilješke.

Od ostalih skladbi koje su još preostale, a imaju zabilježenu godinu postanka, moraju se istaknuti:

- *Tantum ergo* u *C-duru* – za mješoviti zbor, orgulje i orkestar (1832.),
- *Te Deum* – za mješoviti zbor i orkestar (1833.),
- melodrama *Gothardska veštica* (1837.),
- *Misa za pokojne* u *g-molu* – za jedan glas uz pratnju orgulja (1847.),
- *Libera* u *g-molu* (1847.),
- *Libera* u *e-molu* (1847.).

Najzrelije njegovo umjetničko djelo je:

- *Misa* u *C-duru* (*Sparta*) – za mješoviti zbor, sole, orkestar i orgulje (1848.).

Ostala djela i himni:

- *Misa* u *B-duru* – za mješoviti zbor, orkestar i orgulje (njemački tekst),
- *Regina coeli* u *C-duru* – za mješoviti zbor, orkestar i orgulje,
- *Offertorium C-dur de Beata Maria Virgine*,
- *Offertorium in Diem Ascensionis Domini*,
- *Offertorium f-mol de Passione Domini*,
- *Offertorium f-mol in Festo corporis Christi*,
- *Offertorium G-dur in Festo corporis Christi*,
- *Offertorium G-dur* (ne zna se za koji blagdan),
- *Ofertorij za Uskrs*,
- *Hymnus pro Assumptione Beate Marie Virginis* (za mješoviti zbor i orgulje),
- *Hymnus de SS. Trinitate et de Beata Maria Virgine*,
- *Hymnus de Dominica in Albis*,
- *Hymnus Omnium Sanctorum*,
- *Hymnus Nativitatis Jesu Christi*,
- *Hymnus Ascensionis Jesu Christi*,
- *Hymnus de Beata Maria Virgine*,
- *Hymnus de Trinitate*,
- *Hymnus de Assomptione*.

Arnold je iznjedrio i veći broj hrvatskih narodnih napjeva, ali se oni do danas nisu nigdje sačuvali, nego ih samo biografi spominju. Njegovi mađarski životopisci tvrde da je on skladao i poznatu hrvatsku božićnu pučku pjesmu *Veselje ti navješćujem*, što nije u potpunosti točno, jer je on samo aranžirao tu pjesmu za dvoglasni ženski zbor, s kornet solom kao pastoralnom međuigrom, te uz pratnju gudačkih instrumenata i orgulja redovno svakog Božića na ponoćnoj misi izvodio.

Iz te kratke povijesti njegova života ne bismo smjeli izostavi-

ti ni koncerte, koje je on u Subotici često priređivao. Na koncertima su bili glavni izvođači najprije članovi crkvenog orkestra, zatim sinovi i kćeri poznatijih subotičkih građana, koji su glazbeno obrazovanje stekli na visokim školama u inozemstvu, i na kraju Arnoldova djeca: sin Fridrih (dosta vješt pijanist) i kći Marija (sopran). Ivanyi Ištvan u svojoj povijesti Subotice spominje dva takva veća koncerta; jedan iz 1810. godine, priređen u dobrotvorne svrhe, a drugi iz 1835. godine (19. travnja), na kojem su sudjelovali članovi crkvenog orkestra, mjesne željezničarske glazbe i dvije generacije kćeri. Već naredne godine, 1836., Arnold je također priredio koncert, ali u korist gradske bolnice, i nastupio sa svoje dvoje djece.

Kako je Đuro Arnold bio i okretan dirigent, više puta je pozivan i u druga mjesta, gdje bi na koncertima dirigirao zborom ili orkestrom. Nastupao je više puta u Kaloči, Somboru, Segedinu, Đakovu, a najčešće u Pečuhu, i u svim tim mjestima pobrao mnogobrojne lovorove vijence i laskave pohvale.

Ali nije samo kao glazbenik uživao velik ugled u Subotici i okolici, već ga je i gradska uprava smatrala jednim od najuglednijih građana. Upravo iz tog razloga Arnold je i bio izabran za člana proširenog senata Grada Subotice i tu čast je vršio do smrti, 27. listopada 1848. godine. Danas je još iza njega jedino ostao natpis na grobu u kripti katedrale sv. Terezije Avilske.

Vidaković u svojem radu smatra da je Đuro Arnold jedan od

onih koji su u sebi nosili preporodne ideje i nastojali ih proširiti svojim silama kako su najbolje mogli i znali. Tvrdi da je dosad potpuno nepoznatu Đuri Arnoldu mjesto u povijesti hrvatske glazbe, koja ima jedino pravo ocijeniti vrijednost i važnost svakoga, i najneznatnijeg radnika na tvrdoj i neizoranoj njivi našega kulturnog života!

Nekoliko nepoznatih dokumenata o Đuri Arnoldu

Kratku biografiju Đure Arnolda, koju je u prethodnom radu izložio godine 1937., Vidaković dopunjuje s nekoliko nepoznatih dokumenata koje je pronašao u Vatikanskom arhivu.

– **Pismo bečkog internuncija Petra Ostinija**, kojim pohvaljuje glazbeni dar Đure Arnolda, svečani ofertorij posvećen papi Leonu XII. U popratnu pismu, upućenu državnomu tajniku Papinske Države kardinalu Delli Somagli, internuncij ističe da ga je Đuro Arnold zamolio da isporuči papi njegov dar, no pošto on nije poznavao Đuru Arnolda, zatražio je od kaločkog nadbiskupa nešto više informacija o njemu.

– **Odgovor kaločkog nadbiskupa Klobušickog**. Odgovorio je ubrzo i prilično opširno, potkrjepljujući svoj izvještaj o Arnoldu opaskom da ga i sam osobno poznaje i da su mu navodi o njemu najvjerodostojniji. Iz nadbiskupova izvještaja saznajemo i za neke nove momente iz Arnoldova života. Doznajemo da je Đuro još kao mladić boravio za vrijeme biskupa Ladislava Kolonića na njegovu dvoru u Varadinu. Kada je ka-

**Đuro Arnold: U MAGLI
S magle guste danas krajem
Nesigurno nekud basam -
Živa stvora ne susretam
Kao sam na sv'jetu da sam.
Al' ne štapa l' netko za mnom
Ko da teško breme nosi?
Ne bljesnu li sada nešto
Slicno vitoj, oštroj kosi?
A kaki mi nuto lica
Dah podrago poput leda?
Nije l' možda pokraj mene
Proujala samrt bl'jeda?
Ja te tlapnje obuzdamam
I mirno se dalje vijem -
I vec mi je duši voljko
Kô na suncu da se grijem.**

snije Kolonić zasjeo u nadbiskupsku stolicu u Kaloči, Arnold se s njim također preselio te ga, kao što je poznato, već 1800. godine vidimo u Subotici, gdje je imenovan *regensom chori* župne crkve sv. Terezije u Subotici.

– **Pismo bečkog nuncija** kojim prati Arnoldovu pošiljku, taj put »zapečaćenu kutiju« u kojoj se je nalazio njegov glazbeni dar posvećen papi Piju VII. U pismu nuncij podsjeća državnog tajnika da je Arnold slične

Vidaković u svojem radu smatra da je Đuro Arnold jedan od onih koji su u sebi nosili preporodne ideje i nastojali ih proširiti svojim silama kako su najbolje mogli i znali. Tvrdi da je dosad potpuno nepoznatu Đuri Arnoldu mjesto u povijesti hrvatske glazbe, koja ima jedino pravo ocijeniti vrijednost i važnost svakoga, i najneznatnijeg radnika na tvrdoj i neizoranoj njivi našega kulturnog života!

posvete upućivao i prethodnim papama te da se je posljednji udostojao poslati kao znak zahvalnosti počasno pismo, breve, napisano latinskim jezikom, koje je Arnold s dužnim poštovanjem i oduševljenjem primio.

Na samom završetku rada posvećena Đuri Arnoldu Vidaković navodi kako ga je zanimalo jesu li u kojem od vatikanskih arhiva ili knjižnica smještene neke od navedenih Arnoldovih skladaba. On je potražio zbog toga katalog glazbenih manuskripata i pregledao svih šest svezaka, ali o Arnoldu nije uspio pronaći ni traga. Također i druge skladbe, koje su na isti način posvećene raznim papama, katalogizirane su tek u novije vrijeme, pa se tako samo od pape Pija IX. pa do danas nalaze u približno potpunu broju. Međutim, nije isključeno da se ipak kasnije u kojem dodatku ili novom svesku kataloga pronađe nešto, budući da svi radovi oko razvrstavanja materijala još nisu potpuno završeni.